

АНАЛІЗ ШЛЯХІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНФОРМАТИКИ

У статті проаналізовано шляхи удосконалення змісту підготовки майбутнього вчителя інформатики. Визначено мету та завдання фахової підготовки майбутнього спеціаліста. Розглянуто складові професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутній учитель інформатики, компетентність, науково-інформаційні технології.

The paper explores ways to improve the content of training future teachers of computer science. Defined goals and objectives of professional training of future specialists. The role of research and the use of information technology in the training of future professionals.

Keywords: training, future teachers of computer science, expertise, science and information technology.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Одним з основних шляхів, запланованих державою в програмі реформування освіти, є підготовка нової генерації педагогічних кадрів, підвищення їх професійного та загальнокультурного рівня [2]. Національна академія педагогічних наук України приділяє значну увагу визначенню основних напрямів наукових досліджень із педагогіки і психології, зокрема напряму інформатизації освіти, який вимагає проведення досліджень, спрямованих на опрацювання дидактико-методичного забезпечення вивчення шкільного курсу інформатики та удосконалення змісту професійної підготовки майбутнього вчителя інформатики, обґрунтування дидактичних функцій нових інформаційних технологій на всіх етапах освіти та методів і форм їх реалізації, розробку науково-педагогічних основ створення програмних засобів і систем навчального призначення. Все це підтверджує багатоперспективність досліджувальної теми, що потребує системного аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових дослідженнях останніх років загальні питання щодо управління вищою освітою розглядали С. Андрейчук, П. Вишневський, В. Мануйленко, В. Олійник, І. Трегубенко та інші; окремі аспекти організації навчального процесу досліджували І. Драч, О. Євдокимов, О. Островерх. вивченням теоретичних засад і технологій інноваційної діяльності займалися К. Ангеловські, В. Загвязінський, Г. Єльнікова, В. Лазарев, З. Мазур, В. Паламарчук, О. Попова, М. Поташник, А. Пригожин, В. Сластьонін, Л. Подимова, А. Хуторський та інші; теоретичним засадам і технологіям педагогічної освіти свої роботи присвятили В. Андрущенко, Є. Белозерцев, Г. Бодровський, В. Буравіхін, А. Вербицький, М. Лазарев, Л. Міщенко, А. Піскунов, В. Погребняк, В. Сластьонін та інші. Аспекти професійної готовності до педагогічної праці розглядали у своїх роботах К. Дурай-Новакова, Л. Кондрашова, В. Сластьонін, О. Хрущ-Ріпська. Проблеми формування професійно-педагогічної культури педагога досліджувалися в роботах Ш. Амонашвилі, В. Кан-Калика, Н. Кузьміної, О. Рудницької. Наукові уявлення про особистість учителя та педагогічну діяльність викладено в роботах Г. Балла, Н. Кузьміної, Ю. Кулюткіна, С. Корчинські. Змісту педагогічної освіти приділяли увагу М. Євтух, І. Зязюн, І. Підласий. Проблему формування знань, умінь і навичок учителя інформатики в різний час досліджували Н. Балик, В. Биков, А. Гуржій, Л. Брескіна, М. Жалдак, М. Лапчик, Н. Морзе, С. Прийма, С. Раков, Ю. Рамський, Т. Тихонова, Ю. Триус, Г. Цибко, Г. Шугайло та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми.

Визначити професійні компетентності сучасного учителя інформатики Проаналізувати шляхи удосконалення змісту професійної підготовки майбутнього вчителя інформатики.

Формулювання цілей статті. Визначити мету та завдання фахової підготовки майбутніх спеціалістів. Розглянути складові професійної

компетентності майбутніх учителів інформатики. Проаналізувати шляхи вдосконалення змісту підготовки майбутнього вчителя інформатики

Виклад основного матеріалу дослідження. Суттєві зміни інформатики як навчальної дисципліни, які відбуваються через стрімкий розвиток інформаційних технологій, впровадження їх у різні види діяльності, вимагають нових підходів щодо цілей, змісту, засобів, методів і форм підготовки вчителів інформатики. Вимоги суспільства до молодого педагога передбачають новий підхід до його підготовки, який би забезпечив [3]: високий рівень оволодіння теоретичними знаннями про закономірності педагогічного процесу, про форми і способи його реалізації; формування педагогічних умінь, навичок; формування особистості майбутнього вчителя; оволодіння основами управління навчально-виховним процесом у конкретних педагогічних ситуаціях.

Мета фахової підготовки вчителя інформатики має бути насамперед підпорядкована загальним завданням навчання, виховання та розвитку особистості, зумовлених актуальними і перспективними соціальними потребами, переходом до нового інформаційного суспільства

Як зазначає В. Грубінко, метою освіти в сучасних умовах має бути підготовка фахівців, здатних забезпечити перехід від індустріального до інформаційно-технологічного суспільства через новаторство в навчанні, вихованні та науково-методичній роботі; а вимоги, які ставляться до освіти, – це якість, універсальність підготовки випускника та його адаптованість до вітчизняного та міжнародного ринків праці, особистісна орієнтованість навчального процесу, його інформатизація, визначальна важливість освіти в забезпеченні сталого людського розвитку [1].

Поряд із цим такі суспільні цінності, як освіченість, здатність до саморозвитку та самовдосконалення, неперервне навчання і підвищення кваліфікації, вміння орієнтуватися у величезному інформаційному потоці, обслуговувати та використовувати інформаційні технології у власній

професійній діяльності впродовж життя, уміння гнучко, критично мислити в нових умовах набуватимуть особливого значення [4, с. 7].

Визначаючи мету та завдання фахової підготовки, варто врахувати, що провідна роль у сучасній системі навчання вчителя інформатики відведена особистісно-зорієнтованій освітній парадигмі. Поряд із цим зазначимо, що за умов гуманістичної, особистісно-зорієнтованої освіти в основі педагогічного цілепокладання, на наш погляд, доцільно розглядати не лише особистісно-зорієнтовану модель, яка має виконувати наступні функції: інформаційно-аналітичну, мотиваційно-цільову, планову, організаційно-виконавчу, координаційну та контрольну-аналітичну.

З огляду вищезазначене для удосконалення різних аспектів змісту професійної підготовки майбутнього вчителя інформатики за умов переходу на дворівневу систему підготовки стає актуальним розгляд його професійної компетентності, яка в свою чергу має такі складові: предметну, психолого-педагогічну й методичну.

Професійна компетентність суб'єкта в якості основи готовності до діяльності у конкретній галузі є найважливішою умовою забезпечення творчого характеру діяльності, особистісного розвитку педагога.

Психолого-педагогічна складова компетентності вчителя інформатики характеризує фахову спрямованість мотивації своєї діяльності, стійкість та глибину пізнавальних інтересів, гуманістичну особистісну позицію, систему ціннісних орієнтацій і переконань, і навіть нове педагогічне мислення.

Предметна складова характеризує систему наукових знань і предметних умінь, які забезпечують підготовку вчителя до практичної діяльності.

Важливе місце в структурі педагогічної діяльності займають контроль та оцінювання навчальних досягнень студентів. Готовність майбутніх учителів інформатики до оцінювання навчальних досягнень учнів ґрунтується на трьох складових [3]: 1) мотивації навчальної

діяльності; 2) теоретичних знань про цю діяльність; 3) професійно-практичних умінь та навичок її виконання. Таким чином, можна виділити три основні компоненти професійної готовності до оцінювання навчальних досягнень учнів: мотиваційний – полягає в усвідомленні майбутніми вчителями інформатики значущості оцінювальної діяльності, яка має ґрунтуватися на позитивному принципі, що передусім передбачає врахування рівня досягнень учня, а не ступеня його невдач, необхідності вдосконалення своїх знань, вмінь та навичок; змістовний – передбачає глибокі знання психолого-педагогічних основ оцінювання навчальних досягнень учнів, тобто знання об'єктів, цілей, результатів, функцій, критеріїв, видів, форм, методів оцінювання тощо; практичний – передбачає умінь та навички організовувати процес оцінювання, аналізувати результати цього процесу, обирати засоби корекції, створювати автоматизовані контролюючі системи.

Слід зазначити, що трансформація вітчизняної системи освіти відповідно до сучасних умов та глобальної технологізації зумовлює зміну діяльності головних суб'єктів освітньої системи – студентів і викладачів, отже, виникає необхідність розроблення відповідної методики підготовки майбутніх учителів інформатики.

Методична складова займаючи чільне місце з готовністю вчителя до професійної діяльності, інтегрує спеціально-наукові, психологічні і педагогічні знання й умінь та має виражений прикладний характер. Методична складова є розгорнутою системою знань і умінь із побудови процесу викладання інформатики.

Отже удосконалення цієї складової є однією із шляхів удосконалення змісту професійної підготовки майбутнього вчителя інформатики.

Наслідком впровадження інформаційних технологій є зміна засобів, методів і організаційних форм навчання. Але саме факт забезпечення освітніх закладів комп'ютерами та програмними продуктами навчального призначення ще не гарантує досягнення нової якості освіти.

Отже, на основі сказаного вище, можна стверджувати, що удосконалення змісту професійної підготовки майбутнього вчителя інформатики та використання науково-інформаційних технологій щодо навчання має відбуватися у таких пріоритетних напрямках:

1. Створення загальних інформаційних технологій навчання з різним навчальним дисциплінам, орієнтованих на інформаційну підтримку різної форми навчальної діяльності.

2. Упровадження засобів НІТ, розробка нових компонентів методик викладання, створення інформаційно-навчального середовища у конкретних навчальних дисциплінах, дозволять враховувати можливі зміни у стані системи навчання дітей і вносити корективи в навчальний процес.

3. Створення предметно-орієнтованих інформаційно-освітніх середовищ навчання, що дозволяють використовувати технологію інтегрованого подання і якості знань з допомогою гіпермедіа, мультимедіа систем, електронних книжок тощо. Такі середовища дозволяють інтегрувати всі відомі педагогічні програмні засоби й реалізують ідею інноваційного підходу при створенні та використанні нових інформаційних технологій у навчанні.

4. Використання засобів комп'ютерних мережевих технології обміну різноманітною інформацією між користувачами, для доступу до баз даних, бібліотечних фондів, ресурсів великих наукових центрів тощо. З розвитком комп'ютерних технологій і створенням глобальних інформаційних мереж дедалі активніше проявляється потреба у формуванні в учнів знань, умінь і навичок навігації в інформаційно-навчальному просторі з метою підвищення ефективності їх пізнавальної та практичної діяльності в умовах становлення інформаційного суспільства.

Також значну роль у вдосконаленні підготовки майбутніх учителів інформатики має відігравати використання програмно-методичних комплексів, які передбачають рішення функціональних завдань під час

навчання. Такі комплекси відкривають нові можливості перед викладачами та студентами, оскільки допомагають зв'язати воедино навчальні програми, методичне забезпечення та використовувати методи і засоби інформатики під час проведення лекційних, практичних, лабораторних та інших форм навчання.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Основні чинники, що визначають шляхів удосконалення змісту підготовки майбутнього вчителя інформатики залежать від напрямів розвитку змісту професійної підготовки й реальних освітніх потреб суспільства наявності механізмів практичної підготовки майбутнього вчителя інформатики, які зумовлені новою соціокультурною ситуацією та вимагають від сучасного вчителя інформатики вміння використовувати такі функції як: інформаційно-аналітичну, мотиваційно-цільову, планову, організаційно-виконавчу, координаційну та контрольну-аналітичну.

Узагальнюючи існуючі підходи до предметної й методичної підготовки майбутнього вчителя інформатики у педагогічних ВНЗ із урахуванням нових соціокультурних реалій, слід зазначити, що вони тісно взаємопов'язані та не можуть розглядатися окремо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Грубінко В. В. Формування інноваційного освітнього середовища у ВНЗ в контексті вимог Болонського процесу // Освіта як фактор забезпечення стабільності сучасного суспільства: Матеріали міжнародної науково-теоретичної конференції (м. Тернопіль, 26 березня 2004 р.). – Тернопіль: Вид-во ТДПУ, 2004. – С. 6–17.

2. Національна доктрина розвитку освіти затверджена Указом Президента України № 347/2002 р. : за станом на 17 квітня 2002 року [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>.

3. Кисіль М. В. Вимоги до вищої освіти в контексті формування інноваційно-інформаційного суспільства / М. В. Кисіль // Прикарпатський

вісник Наукового товариства ім. Шевченко. Думка / гол. ред. В. М. Мойсишин.– Івано-Франківськ: Вид-во ПНУ імені В. Стефаника, 2010– Вип. 3 (11). – С. 41–50.

4. Спирін О. М. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів інформатики за кредитно-модульною системою : монографія / Спирін О. М.; за наук. ред. акад. М. І. Жалдака. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 300 с.